

AT SKABE GRUNDLAG OG RAMMER FOR FAG-INTEGRERET SKRIVNING

– ANMELDELSE AF *SKRIVELYST I FAGENE* FRA DANSK PSYKOLOGISK FORLAG, 2013

HENRIK BALLE, LEKTOR, DANSK, DANSK SOM ANDETSPROG, SPECIALPÆDAGOGIK, VIA UC LÆRERUDDANNELSEN I ÅRHUS

Sigrid Madsbjerg og Kirsten Friis har redigeret en meget vigtig antologi. *Skrivelyst i fagene* er den fjerde i en række af antologier om børns og elevers lyst til at læse og skrive i forskellige sammenhænge i førskolen og skolen.

De femten artikler i *skrivelyst i fagene* går på hver sin måde ind i forholdet mellem skrivning og elevens læring og udvikling i skolens fag. Denne anmelder har allerede så småt taget antologien i brug i sin undervisning og agter at anvende den i såvel grunduddannelse som videreuddannelse. Antologien integrerer velformidlet og overbevisende forskningsviden og praksis. Det sker ikke mindst i en velfungerende variation mellem diskussioner og konkrete eksempler på undervisning i og med skrivning i fagene. Antologien appellerer med både stringens og fornyelse til faglæreren under uddannelse og i profession.

Erkendelsesfremmende skrivning

Nogle artikler går meget eksplicit ind i udvalgte fag og demonstrerer skrivning som integrerede aktiviteter i specifikke fags metoder og som bevidst ressource i fagenes didaktik. Et eksempel er Michael Wahl Andersens artikel *Når jeg skriver, hvad jeg tænker, finder jeg ud af, hvad jeg mener – om skrivelyst i matematik*. Som titlen signalerer det, lægger Andersens artikel ikke mindst vægt på skrivning som en erkendelsesfremmende aktivitet. I videre forstand vinkler Andersen sig ind i området faglig skrivning i matematik på tre niveauer, nemlig *skrivning som refleksion, skrivning som læsestrategi og skrivning som evaluering*. Med disse tre perspektiver gennem-

lyses begrundelserne for og konkrete muligheder i faglig skrivning i matematik. At skrivning kan hjælpe eleven til at organisere sin viden og bringe næsten-bevidst viden helt frem i bevidstheden er en matematikdidaktisk pointe, som imidlertid kan opløftes til en væsentlig almen antagelse om skrivning som kognitionsstyrkende foreteelse i alle fag. Andersen argumenterer yderligere for at skrivning, som formsprogligt er koordineret med de tekster, eleverne læser, ikke bare kan styrke elevernes forståelse af de pågældende tekster. Når eleverne bringes til i skrivning at anvende det fagsprog, som de møder som læsere, vil de konsolidere fagsproget på et niveau, som ikke kan nås alene ved eksempelvis at læse endnu flere tekster i samme genre. Den fagdidaktiske pointe, at faglæreren med fordel kan organisere undervisning i en stadig vekslen mellem receptive og produktive erfaringer med tekster inden for samme genre, kan ligeledes betragtes som fagovergribende. Det gør ikke denne fagdidaktiske pointe mindre vigtig. Tværtimod er det måske den mest grundlæggende forståelse af tidssvarende læsning og skrivning i fagene. At de faglige evalueringsmuligheder i skrivning er massive, gælder i matematik som i andre fag. Andersen fremhæver såvel elevens mulighed for tydeligere forståelse af egen faglige progression som faglærerens grundlag for at estimere elevens omfang af tilegnelse inden for det aktuelle faglige felt, når eleven udtrykker sin forståelse gennem skrivning. Faglig skrivning styrker således grundlaget for henholdsvis elevens metakognition i forhold til egen læreproces og lærerens tilrettelæggelse af den følgende undervisning inden for elevens udviklingszone. De tre perspektiver på faglig skrivning, som

Andersen bringer frem, udfoldes i forskelligt omfang og på forskellig måde i de øvrige artikler.

Når eleverne bringes til i skrivning at anvende det fagsprog, som de møder som læsere, vil de konsolidere fagsproget på et niveau, som ikke kan nås alene ved eksempelvis at læse endnu flere tekster i samme genre

Skrivning i en multimodal tekstkultur

Blandt andre artikler, som i argumentationen for faglig skrivning tager udgangspunkt i konkrete fag eller grupper af fag, finder læseren i antologien eksempelvis Eva Maagerø *Skrivelyst i matematik og naturfag*. Maagerø diskuterer multimodalitet som et vilkår for faglig læsning og som en nødvendig udfordring for den faglige skrivning, idet det siges om multimodale tekster:

De indeholder meget information på begrænset plads, og eleverne får ikke mulighed for at "hvile sig" i en form for meningsskabelse, således som de kan gøre, når de skriver en verbalsproglig tekst. De bliver udfordret flere meningsskabende resurser hele tiden. (Maagerø i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 142).

Også for multimodale tekster gælder det, at eleverne i fagene med fordel kan lære modaliteterne at kende såvel receptivt som produktivt, herunder for at opnå fuld forståelse for den enkelte modalitets affordans, dens særlige kommunikationsmuligheder. Ønsker læseren af antologien en mere generel og mere grundlæggende forståelse af multimodalitet som vilkår og ressource for elevernes faglige skrivning, tilbyder Staffan Selander netop dette i artiklen *Læringsdesign og multimodale repræsentationer i en digitaliseret verden*. Selander fremstiller multimodalitet i fagene i en samfundsmæssig kontekst, som også netop fremtræder multimodal. På den måde er multimodalitet ikke blot et spørgsmål om elevens faglige (eller fagspecifikke) udvikling. Fagene har også en mere almen forpligtelse til at bringe eleverne til at reflektere over multimodalitet og udtrykke sig multimodalt. Således er Selanders udgangspunkt eksempelvis:

At skrive handler så vel om at engagere sig i forskellige vidensdomæner og æstetiske praksisser som om

kontinuerligt at iscenesætte og afprøve sin viden, sine positioner og identiteter i forskellige sammenhænge. (Selander i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 46).

Selander bringer ikke blot meget konkrete og anskueliggørende eksempler fra data fra egen og andres forskning. Artiklen folder faglig skrivning ud som aktiviteter, hvor eleverne udvikler identitet(er). Selander nøjes således ikke med at argumentere for faglig skrivning som et middel til at opnå samfundsmæssig og funktionel literacy. Nej, også den psykologiske side af elevens dannelse diskuteres. Der er tale om god fagdidaktik, der tager et almenpædagogisk ansvar. Den samme eksplicite interesse for forholdet mellem faglig skrivning og elevens udvikling af mere almene kompetencer finder læseren i Ragnar Thygesens og Kjell Lars Berges artikel *Skrivelyst – en vigtig del af elevens personlige udvikling og alle fags ansvar*. I den pågældende artikel illustrerer skrivehjulet (i sig selv en modalitet med en særlig affordans), hvordan forskellige skrivehandlinger er knyttet til forskellige kommunikationssituationer, som igen er knyttet til forskellige almene kognitive og sociale aspekter af elevens personlige udvikling, fx at samarbejde, at forestille sig, at reflektere etc. (Thygesen og Berge i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 101). Thygesen og Berge argumenterer i øvrigt for, at skrivefærdigheder kan betragtes *på tværs af fag* (Thygesen og Berge i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 96).

Selander bringer ikke blot meget konkrete og anskueliggørende eksempler fra data fra egen og andres forskning. Artiklen folder faglig skrivning ud som aktiviteter, hvor eleverne udvikler identitet(er)

Modellerede skriveprocesser

Skrivning forstået på tværs af en gruppe fag møder læseren konkretiseret i artiklen *Snyd eller stilladsning? – om læsning og skrivning i fremmedsprog*. Susanne Karen Jacobsen præsenterer i artiklen den nyklassiske model for genrefokuseret undervisning, som går under navnet The teaching learning cycle (Jacobsen i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 221). Jacobsen integrerer modellen vellykket i sin argumentation for organisering af og aktiviteter i fagundervisningen. Det synes imidlertid oplagt, at det netop er fra fremmedsprogsdidaktisk hold,

at The teaching learning cycle promoveres, idet modellen netop kan betragtes som en ramme for *sprogtilegnelse*. Jacobsen konfronterer desuden denne problemstilling:

Imidlertid mener mange lærere, at der er snyd, hvis elever, når de skal skrive, bruger et opgaveoplæg for meget, henter et udtryk hist og her eller kopierer en struktur fra en tidligere opgave, men måske er det på tide, at vi gør op med forestillingen om, at det er snyd, og i stedet tænke det som led i vigtige læreprocesser på vejen til mestring. (Jacobsen i i Madsbjerg og Friis (red.) 2013: 215).

At lade eleven skrive sin tekst med udgangspunkt i en modeltekst, hvis karakteristiske genrekoder, eleven har mødt eksplicit undervisning i, er *ikke* plagiat, men genreorienteret undervisning. Når eleven rekontekstualiserer et stiltræk fra en af sine tidligere tekster i en ny tekst, er der ikke tale om doven reproduktion. Snarere demonstrerer eleven netop sin opmærksomhed på det pågældende udtryk som gennemgående virkemiddel i flere tekster. I læreres møde med genrefokuseret

undervisning er det således vigtigt at kunne se forskel på bevidstløs imitation og reflekteret tilegnelse af genrekoder.

” At lade eleven skrive sin tekst med udgangspunkt i en modeltekst, hvis karakteristiske genrekoder, eleven har mødt eksplicit undervisning i, er *ikke* plagiat, men genreorienteret undervisning

Konkrete undervisningsaktiviteter i lyset af UNESCOs definition af literacy

Hvor Jacobsen anlægger en samlet optik på fremmedsprogssprog, går Henriette Lund i artiklen Literacy – en selvfølgelighed i alle fag med reference til UNESCOs definition af literacy ind i såvel sprogfagene dansk og engelsk som matematik. Her tilbydes læseren helt konkrete undervisningsaktiviteter svarende til UNESCOs definition. Lund spiller i sin argumentation for

nogle af disse undervisningsaktiviteter op til funktionel inddragelse af nyere multimedier, som de ældste elever tænkes at have omfattende erfaringer med som brugere af internettet. Argumentation forekommer overbevisende, idet der er tale om integrativ fagliggørelse af disse medier. Fritidsmedierne bringes således fra uformelle til formelle læringsrum, ikke blot som et forsøg på at styrke skrivelysten i de formelle læringsrum, men til gensidig kvalificering af elevernes praksis i begge læringsrum.

Fritidsmedierne bringes således fra uformelle til formelle læringsrum, ikke blot som et forsøg på at styrke skrivelysten i de formelle læringsrum, men til gensidig kvalificering af elevernes praksis i begge læringsrum

En anden måde, på hvilken fagundervisningen kan skabe oplevelse af autenticitet i skriveprocesserne, er gennem den *situationsdidaktik*, som Simon Skov

Fougts overbevisende gør rede for i *Skrivning, situationsdidaktik og storyline*. Som titlen på artiklen antyder, udvikler Fougts sin situationsdidaktik i forlængelse af storylinetraditionen, som på den måde revitaliseres.

Artiklerne, som er stærke hver for sig og endnu stærkere i kombination, fremstiller såvel den grundlæggende fagdidaktiske og fagpædagogiske tænkning om faglig skrivning som konkrete rammer for elevernes skrivning i fagene for den studerende og for den professionelle praktiker. I flere artikler kan læseren muligvis efterlyse en tydeligere udfoldet forståelse af selve begrebet *lyst* i forbindelse med skrivning i skolens fag og en tydeligere udfoldet forbindelse mellem – den i øvrigt fagligt velbegrundede – undervisningsorganisering og elevernes oplevelse af lyst til at skrive. En undtagelse fra artikler, hvor dette kan savnes, er eksempelvis Grete Kjær Jacobsens og Lena Bülow-Olsens *Det er sjovere, når man kan skrive på voksensprog*, som bringer lystbegrebet i forhold til andre vigtige psykologiske kategorier i læreprocesser.